

קידושין פא

שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

1. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף פא/א

שם שקליה רב עמרם לדרגא. הנה ודאי דבר זה היה בהשגחה פרטית מן השמים, כדי שכל אחד יקח מוסר לעצמו, וגם אם יזקין לא יאמין בעצמו עד יום מותו, ולא יסיח דעתו ממורא העבירה, ויברח מכל דבר שיש ממנו חשש תגבורת היצר, וכיון שהרגיש שדבר זה נעשה בהשגחה, כדי שילמדו הרואין מוסר לעצמם, לכן השביע את יצרו שיצא ממנו, כדי שיהיה נראה דבר חידוש לעיני העולם, ויתפעלו ביותר, ועשו רצונו מן השמים בזה, ונראה לעיני הכל שיצא ממנו כי עמודא דנורא, ועל ידי כך אמר רב עמרם דברים כמדובר עם יצרו חזית דאת נורא וכו' כדי להלהיב הלבבות של העומדים שם, להיות להם חרדה ליראת שמים ומגלגלין זכות ע"י זכאי.

2. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף פא/א

והא דאדמי ליה כאיתתא באידך גיסא דנהרא, נזדמן לו הדבר כך, להורות שבזכות התורה שנמשלה למים הוא ניצול, ולכן לא היה מפסיק בינה לבינו אלא המים הרומז לתורה. ומה שנזדמן שלא היה מברא, ונקט מצרא, שהוא חבל עב, רמז שהיצר הרע תחילתו דומה לחוטי עכביש, וסופו דומה לחבל עב

3. מהרש"א על קידושין דף פא/א

אי לאו כו' הזהירו בר"מ ותורתו כו'. ר"ל דודאי היצה"ר שולט יותר בגדולים כמ"ש כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו אלא שהתורה מגנא ומצלא מגנא מיסורין ומצלת מן החטא כדאמרינן פ' היה נוטל ע"ש ודו"ק:

4. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף פא/א

שם רבי עקיבה הוה מתלוצץ בעוברי עבירה. קשה והלא רבי עקיבה היה רבו של ר' מאיר, והוה ליה לתלמודא להביא מעשה דרבי עקיבה ברישא. ונ"ל בס"ד, דתלמודא הוה קשיא ליה כיון דרבי עקיבה קדים לר' מאיר, מסתמא הוה עובדא דידיה ברישא, ואם כן אחר דרבי עקיבה ראה זה הנסיון שגלגלו עליו מן השמים, כדי שלא יתלוצץ עוד בעוברי עבירה, בודאי הגיד זה הדבר שקרה לו לתלמידיו, כי מסתמא לפנייהם היה מתלוצץ, ועל כן בודאי היה מגלה להם מעשה זו שקרה לו, להודיעם שחזר בו מאותם דברים כדי שהם לא ילמדו ממנו להתלוצץ בעוברי עבירה, ור' מאיר דהוה תלמידו גם כן ודאי שמע דבר זה מפיו, ואז גם הוא היה חוזר בו שלא יתלוצץ, ואמאי נשאר ר' מאיר מתלוצץ בעוברי עבירה, שהוצרך לעשות מעשה אחרת בו בעצמו, כדי שיפרוש ולא יתלוצץ, על כן מחמת קושיא זו עשה תלמודא הכרח גדול, דמעשה דר' מאיר קדים למעשה דרבי עקיבה, ואחר שנעשה מעשה זה עם ר' מאיר, לא הגיד המעשה הזאת לרבי עקיבה רבו, כדי שלא יהיה נראה שבא להוכיחו בהגדת המעשה הזאת על דרכו ומנהגו שהיה נוהג להתלוצץ בעוברי עבירה, לכך שתק ולא הגיד לרבו מעשה זה שקרה לו, ורק הוא עזב דרכו הראשון, ולא היה מתלוצץ בעוברי עבירה עוד, אבל רבי עקיבה נשאר מתלוצץ כדרכו, עד שנזדמן מעשה השנית לו עצמו, ולכן מסדר התלמוד סידר מעשה דר' מאיר קודם מעשה של רבו, להודיע כי מעשה זה קדמה בזמן למעשה רבי עקיבה, ולכך לא הועילה לרבי עקיבה גם כן, אלא הוצרכה מעשה אחרת להיות לרבי עקיבה, כדי שגם הוא יעזוב מנהגו הראשון:

5. מהרש"א על קידושין דף פא/א

אידמי ליה כעניא כו' כ"ע גוואי כו' כ"ע אתכא ואנא כו'. כי זה דרכו של היצה"ר כמ"ש פרק החליל בתחלה קראו הלך ולבסוף קראו אורח ולבסוף קראו איש כפרש"י שם וכן הכא בתחלה עני הולך מבראי ברחוב שואל על הפתחים ואח"כ כאורח מגוואי ואח"כ כבעל הבית אתכא:

6. מהרש"א על קידושין דף פא/ב

הרחמן יצילנו מיצה"ר כו'. הגם שאחז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים מ"מ הבא ליטהר מסייעין לו וכה"ג אמרינן בפ"ק אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו כו' ע"ש:

7. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף פא/ב

שם סליק וקא יתיב בגויה. נ"ל לא היה בתנור להבה שישרף, דאם כן מאבד עצמו בידיים, אלא רק היה אש בקרקע התנור, ורצה לעמוד בתוכו שתכוינה כפות רגליו, דבזה לא יש סכנה כי אם צער כויה, ורצה לעשות תיקון זה נגד הקלקול, שהוא שוור פירוש קפיץ, והגביה רגליו מן הארץ, כדי להביא לה הרמון בשביל אתנו, ולכן עשה זאת להכוות כפות רגליו, ואפשר דמכח הכויה העלה שם אבעבועות, והאריך הצער הזה אצלו ימים רבים, כי לא נתרפאו, והיו מוציאים ליחה עד שנפטר באותו הצער. והא דבקשה הרמון, כדי שאחר כך יהיה זה לסימן, אך כונה עוד לרמוז כי הוא עודנו מלא מצות כרמון, דלא נכשל באשה נכריה, אלא זו אשתו היא:

8. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף פא/ב

שם ושמע בעלה והפר לה. הקשה הרב עיון יעקב ז"ל והלא אין מחשבה רעה מצרפה למעשה. ונ"ל, הא דאין מחשבה מצרפה למעשה, היינו משום דיש לעשות לו התנצלות, דאם היה מזדמן מעשה לפניו לא היה עושה, אך זו דעתה לפי דעתה באיסור אף על גב דלפי האמת היתה היתר, דנין אותה אלו היתה המעשה של איסור ודאי גם כן היתה עושה, דהא באמת היא חשבה מעשה איסור ועשתה, ואפשר להעמיס תירוץ זה בתירוץ של הרב ז"ל. ועוד נ"ל בס"ד, דאף על גב דאין מצרפין מחשבה רעה למעשה, היינו להביא עליו יסורין או גיהנם, אבל ודאי צריך סליחה, דדמי למצות עשה, דאין מענישין על ביטולה, אלא בעידן רתחא, ועל כל פנים צריך סליחה וכפרה:

9. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף פא/ב

שם רבי עקיבה כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, אמר ומה מי שנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה וכו'. מקשים למה רבי עקיבה הוה בכי על זאת יותר משאר חכמים, ומתריצים בשם רבני אשכנז ז"ל, משום דעשרה הרוגי מלכות היו גלגול השבטים, ונתפשו בעון מכירת יוסף הצדיק ע"ה, אך מצינו שאמר להם יוסף הצדיק ע"ה [בראשית מ"ה ה'] ועתה אל תעצבו... כי למחיה שלחני אלקים לפניכם, [שם שם ח'] ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים וכו', כלומר זו היתה סיבה מאת ה' כדי לכלכל העולם כולו, ואם כן תיקשי למה נענשו עשרה הרוגי מלכות בעבור זאת, מאחר שהמעשה היתה לטובה, אך לפי מ"ש הכתוב [במדבר ל' י"ג] אישה הפרם וה' יסלח לה, דצריכה כפרה משום מחשבתה הרעה, אף על גב דגוף המעשה היה טוב, לכן גם הם נתחייבו בשביל המחשבה, עד כאן דבריהם.

10. ריטב"א על מסכת קידושין דף פא/א

ואסיקנא דבין הכי ובין הכי חוששין משום ייחוד. הכל לפי דעת יראת שמים וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו עושה ואפילו להסתכל בבגדי צבעונין של אשה אסור כדאיתא במס' ע"ז. ואם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה טינא כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש והיינו ההיא דר' יוחנן דיתיב אשערי טבילה ולא חייש איצר הרע ור' אמי דנפקי ליה אמהתא דבי קיסר וכמה מרבנן דמשתעי בהדי הנהו מטרונייתא ורב אדא בר אהבה שאמרו בכתובות דנקיט כלה אכתפיה ורקיד בה ולא חייש להרהורא מטעמא דאמרן אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסי' גדול שמכיר ביצרו ולא כל ת"ח בוטחין ביצריהן כדחלינן בשמעתין כל הני עובדין דמייתי' ואשרי מי שגובר על יצרו ועמלו ואומנתו בתורה שדברי תורה עומדים לו לאדם בילדותו ונותנין לו אחרית ותקוה לעת זקנתו. שנאמר עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו וכי"ר: